

Božena Němcová

recenze knihy

Božena Němcová během svého života literárně formovala českou společnost a posléze ji mediálně provázela, vždyť její odkaz byl (a stále je) předmětem zájmu odborníků i široké veřejnosti. Po roce 1862 byla postupně stylizována do role mučednice, stoupenkyně prvotního socialismu a průkopnice feminismu s vrcholem v podobě bulvarizace jejího života. Byla vedena marná snaha dokázat její aristokratický původ, ale autorům vřelou unikalo Boženu Němcovou popsat jako člověka formovaného lidskými vlastnostmi. Toho je schopen prof. PhDr. Jaroslav Lechura.

Výsledkem bádání historika, který se dosud nevěnoval dějinám 19. století, je kniha značného rozsahu (484 str.) i ve které s akcentem na dobové zvyklosti sděluje o Barbaše Panklové, později Boženě Němcové a její rodině následné - sociální původ (snadno vyvrací subjektivní argumenty Heleny Sobkové o zfalšovaném matřím zápise ve Vídni), dětství v Ratibořicích, rané mládí ve Chvalkovicích, účast na slavném bálu v české Skalici, sňatek s Josefem Němcem, role ve formující se vlastenecké společnosti během pobytů v Lerevném Kostelci, Josefově Praze, Domažlicích, Nymburku, Polné, Vgerubech i naopak izolace v tehdy německém Liberci, cestování po Slovensku, výchova dětí, chatrné zdraví a s tím spojené léčebné pobyty ve Františkových Lázních a Mlékosrbech, nesnáze v souvislosti s politickou situací, mimomanežské i pracovní vztahy, literární tvorba, fenomén knihy Babička a Magdaléna Ludová, provdaná Novotná - vřelým odlišením skutečná Babička oproti vizuální podobě hlavních postav ve filmech z let 1940 a 1971 - to vše Lechura splétá do příběhu, jehož stěžejním problémem byly finance, finance a opět finance!!!

Autor potvrzuje, že Němcová s penězi neuměla hospodařit i její závislost na lidské dobročinnosti, ale zároveň dokazuje, že soudobé monetární zvyklosti byly odlišné od souladnosti. Celkovou situaci také ovlivnily pro české postoje Josefa Němce, jeho nadšenými hodnocené jako neloajlnost státního úředníka a prudká povaha i obě zapříčinily suspendování i zastavení dalšího služebního postupu, ale Lechura uvádí další důležité aspekty tohoto stavu i Němcově letargie v péči o domácnost a Němcovo časté odloučení od rodiny i přisobil např. v Uhrách i Korutanech. Konání paní Boženy ohledně získání peněz na kauci související s manžellovým nástupem na nové pracovní místo rozhodně

popírá dříve tradovanou permanentní vzájemnou nevraživost. Autor nepomíjí Němcovu oprávněnou žárlivost a neochotu trvale opustit státní službu (s výjimkou krátkého a neúspěšného působení v cukrovaru ve Zdicích na Berounsku) ani jeho majetnické chování vůči manželce, ale dovozuje, že takové jednání zapříčinila Němcova celoživotní frustrace z nemožnosti (vlastní vinou) více uplatnit svoje schopnosti a zájmy svého mentálního myšlení.

Text publikace je protkáán citacemi z dochované korespondence a v těchto řádcích se objevují téměř veškerá významná jména české kulturní elity přelomu obou polovin 19. století. Lechura rozlišuje přátelské, milenecké i pracovní vztahy Boženy Němcové k jejím devíti osudovým mužům, gestí nakladatelům a mnoha dalším lidem, kteří jí obklopovali. Podrobně informuje o životních osudech dcer manželů Němcových a potvrzuje, že synové Karel a Jaroslav (Hynek zemřel velmi mladý) po matce zdědili dobrodružnou povahu, chatrné zdraví a problémy s penězi. Dokládá také zásluhu její dcery Theodory ohledně pomoci v době pozvolného matčina umírání a uchování podstatné části rodinné korespondence pro budoucnost.

Knihu doplňují kvalitní fotografie a obsáhlý poznámkový aparát. Redakční práce je důkladná i lze objevit minimum nepřesností i například 1. února 1836 skládal Josef Němec služební přísahu císaři Ferdinandovi I. (jako českému králi Ferdinandovi V.), ale o několik řádků níže je uvedeno, že Josef Němec ignoroval příkazy, které se vztahovaly ke dni 12. září 1836 - korunovací českého krále Františka I. (!) - ten byl otcem Ferdinanda I. (V.) a zemřel 7. března 1835. Syn Ferdinand I. (V.) byl korunován již 7. září 1836 a jeho manželka Marie Anna Savojská podstoupila slavnostní obřad o několik dní později. Další mylná informace sděluje, že železniční doprava na trati Vídeň - Olomouc byla zahájena 17. října 1841 - vlaky nezačaly jezdit v době panování císařovny Marie Terezie, ale o sto let později.

Jaroslav Lechura zbavil spisovatelku národního významu veškerého dějinného balastu a Jehoň Božena Němcová byla za svého života významná literátka, průkopnice etnografie, milující matka, svobodomyslná, ne vždy křesťanskou morálku dodržující žena, ale především lidská bytost.

Jaroslav Lechura: Božena Němcová - český mýtus, ISBN 978-80-267-3513-7, 484 str., 1. vyd., Nakladatelství Vyšehrad i Praha, rok 2026

Autor textu: Stanislav Vaněk

